

ПОНЯТТЯ КОНТРОЛЮ ЗА ВЧИНЕННЯМ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕЗАКОННИМ ПЕРЕМІЩЕННЯМ РЕЧЕЙ ЧЕРЕЗ МИТНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ

Антоненко О. А.

Істотно новим для вітчизняної теорії й практики є питання контролю за вчиненням злочинів, пов'язаних з незаконним переміщенням речей через митну територію України. Вітчизняна теорія й практика кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності з прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України вперше зіткнулися з поняттям контролю за вчиненням злочину.

З прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України питання визначення поняття й сутності контролю за вчиненням злочинів, пов'язаних з незаконним переміщенням речей через митну територію України, потребує детального дослідження.

Дослідження зазначених проблем здійснювалися такими вченими, як Т.А. Діканова, В.П. Корж, Н.В. Лисак, Д.П. Марков, Г.А. Матусовський, В.Є. Осипов, В.І. Остапенко, В.М. Шевчук, В.Ю. Шепітько та ін.

Метою статті є визначення та дослідження поняття й сутності контролю за вчиненням злочинів, пов'язаних з незаконним переміщенням речей через митну територію України.

Нова редакція Кримінального процесуального кодексу України зумовила нагальну проблему в необхідності нових наукових розробок, зокрема у сфері контролю за вчиненням злочинів, пов'язаних з незаконним переміщенням речей через митну територію України.

Актуальність положень нового Кримінального процесуального кодексу України зумовлюється тим, що він розроблявся з урахуванням існуючого стану суспільних відносин і проблем, які є у сфері кримінального судочинства, а також з урахуванням недоліків старого Кримінально-процесуального кодексу України й практики його застосування.

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України контроль за вчиненням злочину відносить до категорії негласних слідчих (розшукових) дій, тобто до різновиду слідчих (розшукових) дій, відомості про факти й методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України (ст. 246) [1].

Відповідно до положень ст. 271 КПК України контроль за вчиненням злочину може здійснюватися в разі наявності достатніх підстав вважати, що готується вчинення чи вчиняється тяжкий або особливо тяжкий злочин, і проводиться в таких формах:

- 1) контрольована поставка;
- 2) контрольована та оперативна закупка;
- 3) спеціальний слідчий експеримент;
- 4) імітування обстановки злочину.

У свою чергу, перш ніж перейти до теоретичного осмислення проблемних питань здійснення контролю за вчиненням злочинів, необхідно дослідити стан наукової розробленості окремих аспектів зазначеної теми.

Слід зазначити, що вітчизняна теорія й практика кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності з прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України вперше зіткнулися з поняттям контролю

за вчиненням злочину.

Деякі його форми - контрольована поставка, контрольована й оперативна закупка - були вже відомі вітчизняній правоохоронній системі й довели свою дієвість у протидії злочинності. У свою чергу, спеціальний слідчий експеримент та імітування обстановки злочину поки ще залишаються недостатньо розробленими як у теоретичному, так і в практичному аспектах. У працях сучасних науковців-фахівців у галузі кримінального процесу й оперативно-розшукової діяльності найбільшою розробленістю, з точки зору поняття загальних основ організаційних і тактичних аспектів, характеризуються контрольована поставка та оперативна закупка.

Науковці й практичні працівники ОВС виділяють тактичні завдання контролю за вчиненням злочинів, пов'язаних з незаконним переміщенням речей через митну територію держави:

- встановлення каналів транспортування, збуту та зберігання товарів, предметів, речовин;
- виявлення пунктів їх переробки й упаковки;
- встановлення відправників і одержувачів предметів постачання;
- з'ясування системи інфраструктури злочинності;
- встановлення корумпованих зв'язків злочинців, які сприяють незаконному переміщенню предметів, товарів і речовин;
- виявлення осіб, які готують або вчинили кримінальні правопорушення;
- викриття причин і умов, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень [2].

Для встановлення загальних (стратегічних) і спеціальних (тактичних завдань) контролю за вчиненням злочинів, пов'язаних з незаконним переміщенням речей через митну територію держави, необхідно проаналізувати погляди вчених і положення нормативних актів, в яких визначаються завдання кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності загалом і контролю за здійсненням злочинів, зокрема [3]. Такий аналіз свідчить, що спільними завданнями, які вирішуються під час здійснення контролю за вчиненням злочинів, зокрема пов'язаних з незаконним переміщенням речей через митну територію України, є :

- забезпечення прав і свобод людини;
- протидія загрозам національній безпеці України;
- підтримка національних інтересів і державної політики України в економічній, політичній, військовій, військово-технічній, екологічній та інформаційній сферах, зміцнення обороноздатності, економічного й науково-технічного розвитку, захисту та охорони державного кордону;
- отримання інформації в інтересах безпеки суспільства й держави;
- попередження, виявлення й розслідування кримінальних правопорушень;
- розшук злочинців;
- забезпечення безпеки правоохоронних органів та їх персоналу, які здійснюють оперативно-розшукову й

розвідувальну діяльність;

- забезпечення режиму виконання кримінальних покарань і пенітенціарної безпеки;

- пошук і фіксація фактичних даних про розвідувально-підривну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій;

- забезпечення кримінального судочинства.

Під час підготовки й проведення заходів з контролю за вчиненням злочинів забороняється провокувати (підбурювати) особу на вчинення цього злочину з метою його подальшого викриття, допомагаючи особі вчинити злочин, який вона би не вчинила, як би слідчий цьому не сприяв, або з цією самою метою впливати на його поведінку насильством, погрозами, шантажем. Добути таким способом речі й документи не можуть бути використані в кримінальному провадженні.

Контроль за вчиненням злочинів щодо незаконного переміщення через територію України транзитом, ввезення в Україну або вивезення за межі України речей, вилучених з вільного обігу, або інших речей чи документів може бути проведений у порядку, передбаченому законодавством, за домовленістю з відповідними органами іноземних держав або на підставі міжнародних договорів України.

Контроль за вчиненням злочинів не проводиться, якщо в результаті таких дій неможливо повністю запобігти:

1) зазіханню на життя або заповіданню особі (особам) тяжких тілесних ушкоджень;

2) поширенню речовин, небезпечних для життя багатьох людей;

3) екологічної або техногенної катастрофи.

Підводячи підсумки викладеного, можемо констатувати, що сьогодні є ряд теоретичних і організаційно-тактичних проблем, які знижують ефективність використання контролю за вчиненням злочинів, пов'язаних з незаконним переміщенням речей через митну територію України:

1) недостатнє наукове й практичне усвідомлення сутності та напрямів використання контролю за вчиненням злочинів, пов'язаних з незаконним переміщенням речей через митну територію України;

2) недоліки нормативно правового забезпечення використання контролю за вчиненням злочинів, пов'язаних з незаконним переміщенням речей через митну територію України;

3) недостатня теоретична й науково-методична розробка питань організації й тактики здійснення контролю за вчиненням злочинів, пов'язаних з незаконним переміщенням речей через митну територію України.

Контроль за вчиненням злочинів, пов'язаних з незаконним переміщенням речей через митну територію

України, є окремою негласною слідчою (розшуковою) дією, яка дозволяє виявляти осіб, злочинні угруповання, які займаються незаконним обігом предметів, речовин та інших об'єктів, а не обмежуватися простим їх вилученням з обігу. Він може здійснюватися в разі наявності достатніх підстав вважати, що готується вчинення чи вчиняється тяжкий або особливо тяжкий злочин. За його допомогою можливо встановити не тільки постачальників та осіб, які отримують вантажі, а також максимальну кількість членів угруповання (другорядних), канали й маршрути транспортування, способи їх маскування тощо.

Контроль за вчиненням злочину проводиться щодо тяжких або особливо тяжких злочинів і в разі, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати іншим способом. Виключно прокурор має право прийняти рішення про проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії, як контроль за вчиненням злочину (ч. 4 ст. 246 КПК України). Проводити контроль за вчиненням злочину має право слідчий, який здійснює досудове розслідування злочину, або за його дорученням - уповноважені оперативні підрозділи органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, які здійснюють контроль за дотриманням податкового законодавства, органів Державної пенітенціарної служби України, органів Державної прикордонної служби України, органів Державної митної служби України.

Як будь-яка негласна слідча (розшукова) дія, контроль за вчиненням злочину має ряд елементів, які в сукупності визначають його сутність і особливість у системі негласних слідчих (розшукових) дій. Як свідчить аналіз думок науковців, до них належать об'єкт, предмет, суб'єкт, завдання, мета, підстави, прийоми й способи здійснення, місце проведення, тощо.

Література

1. Уголовный процессуальный кодекс Украины: закон Украины от 13.04.2012 г. № 4651-VI: по состоянию на 22.05.2012 г. - К.: Алерта, 2012. - 304 с.

2. Албул С.В. Контрольоване постачання в практиці правоохоронних органів: досвід правової регламентації // Організаційно-правові засади протидії правопорушенням на транспорті: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Одеса, 9-10 жовтня 2009 р.). [С.В. Албул] - Одеса: ОДУВС, 2009. - С. 28-31.

3. Антоненко О.А. Проблемні питання виявлення та розслідування злочинів, пов'язаних з переміщенням товарів через державний кордон України // Південноукраїнський правничий часопис. - № 2. - 2009. - С. 210-212.

Антоненко О. А.

здобувач кафедри кримінального процесу ОДУВС
Надійшла до редакції: 09. 11. 2013

УДК 343.352

ВЗАЄМОДІЯ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ БЕЗ З ІНШИМИ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ, ОРГАНАМИ УПРАВЛІННЯ ТА НАСЕЛЕННЯМ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ОПЕРАТИВНИХ КОМБІНАЦІЙ ПІД ЧАС ДОКУМЕНТУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ОДЕРЖАННЯМ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ

Белік Л. С.

Законами України "Про міліцію" і "Про організацій-

но-правові основи боротьби з організованою злочинні-